

діяльності віковим можливостям учнів; 5) забезпечення вчителем сприятливої, доброзичливої психологічної атмосфери, оптимальних умов для дослідницької діяльності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головань М.С., Яценко В.В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць*. 2012. Випуск VII. С. 5562.
2. Мороз П.В., Мороз І.В. Формування дослідницької компетентності засобами сучасного шкільного підручника історії. *Проблеми сучасного підручника*. 2020. Вип. 24. С. 141–162. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-142-162>
3. Недодатко Н. Технологія формування навчально-дослідницьких умінь школярів. *Рідна школа*. 2005. № 6 (869). С. 21–23.
4. Омельчук С. Дослідницький підхід до навчання мови: лінгводидактичний словник-довідник: навчальний посібник. Київ: [б.в.], 2015. 56 с.
5. Поддьяков А.Н. Исследовательское поведение: стратегии, познания, помощь, противодействие, конфликт. М.: Эребус, 2006. 187 с.

Мороз Петро Володимирович,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПІДХІД

ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства висуває нові вимоги до організації навчання історії в закладах загальної середньої освіти. Як зазначають психологи, традиційний принцип передачі готових знань від вчителя до учня у сучасних умовах безнадійно застарів. Згідно теорії поколінь, нині в закладах загальної середньої освіти навчається так зване покоління Z — «цифрові» діти, для яких використання різноманітних гаджетів та цифрових технологій, пошук та відбір великих обсягів різноманітної, часто суперечливої, інформації стали буденністю [1; 2].

Відповідно, у теперішній час актуальним є формування в учнів системного мислення, для якого характерне цілісне сприйняття предметів, подій, явищ, процесів.

Одним із засобів формування системного мислення в учнів є інтегроване навчання, яке, на думку О. Мариновської, передбачає побудову навчального процесу на міжпредметній основі шляхом виявлення в різних навчальних предметах однотипних елементів (проблем, сюжетів, подій, понять, закономірностей тощо) і поєднання їх у якісно нову цілісність з метою створення життєствердного образу світу дитини [3, с. 34]. Результатом інтегративного навчання історії може бути цілісність історичних знань учнів різних рівнів, наприклад, про: а) минуле людства чи окремої країни в певний історичний період; б) взаємодію людини з природним середовищем; в) причини, хід, значення й наслідки конкретних історичних подій та явищ; г) життя та діяльність історичних діячів; д) особливості релігійних вірувань та культури народів світу тощо.

Джулі Коатс у своїй книзі «Покоління і стилі навчання» зазначає, що нині місія педагога полягає в не простій передачі готових знань учню, а насамперед в психолого-педагогічній підтримці індивідуального розвитку його особистості через долучення до світу культурних цінностей та самоідентифікацію [1]. Відповідно, освітній процес з історії має бути спрямований на розвиток таких якостей учнів, як дослідницька активність, системне мислення, саморегуляція, самостійність, ініціативність, уміння творчо виконувати завдання та розв'язувати поставлені навчальні проблеми. Ефективним способом досягнення цієї мети є реалізація дослідницького підходу до організації інтегрованого навчання історії [4].

Під дослідницькою діяльністю ми розуміємо вид навчальної діяльності, який ґрунтується на певній самостійності учнів у розв'язанні творчого (дослідницького) завдання, що не має наперед відомого результату, і спрямований на відкриття учнем суб'єктивно нових знань і способів дій. На нашу думку, дослідницька діяльність учнів з історії в умовах інтегрованого навчання має передбачати опрацювання учнями різноманітних джерел інформації (писемних історичних джерел, наукових праць, творів художньої літератури, історичних карт, фото/кіноджерел, творів образотворчого мистецтва, спогадів очевидців подій, музейних експонатів тощо) [4].

Вважаємо, що особлива увага в процесі реалізації дослідницького підходу на уроках історії має бути приділена цілеспрямованому оволодінню учнями способами мисленневих дій, які мають забезпечити розуміння ними історичних понять, фактів, формування вмінь аналізувати навчальний матеріал, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, порівнювати, характеризувати тощо. З цією метою доцільно пропонувати учням завдання на кшталт: «Аргументуйте...», «Встановіть...», «Доведіть...», «Обґрунтуйте...», «Охарактеризуйте...», «Порівняйте...», «Проаналізуйте...». Водночас завдання репродуктивного характеру на зразок «Пригадайте...», «Назвіть...», а також такі, що передбачають виконання вправ «за зразком», потрібно звести до мінімуму [4].

Підсумовуючи зазначимо, що роль вчителя історії в умовах реалізації дослідницького підходу до навчання історії суттєво відрізняється від тієї, що відводиться йому в традиційному. Він має бути не стільки джерелом та інтерпретатором нової навчальної інформації про ту чи іншу історичну епоху, скільки має насамперед мотивувати та організовувати самостійну пізнавальну діяльність учнів як на уроці, так і в позаурочний час. Таким чином, вчитель стає консультантом і помічником юного дослідника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коатс Дж. Поколения и стили обучения. М.: МАПДО; Новочеркасск: НОК, 2011. 121 с.
2. Мірошникова А. Як вчителям порозумітися з «цифровим» поколінням дітей [Електронний ресурс]. URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-z-tsyfrovyam-pokolinnyam-ditej-porady-psyhologa/> (Дата звернення: 04.05. 2019)
3. Мариновська О. Інтегроване навчання: технологічний аспект. *Рідна школа*. 2014. №4/5 (квітень–травень). С. 3236.
4. Мороз П. В., Мороз І. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник. Київ, 2018. 96 с.
5. Мороз П. В., Мороз І. В. Практичні аспекти організації дослідницької діяльності в процесі навчання історії в основній школі. *Український педагогічний журнал*. 2018. №. 4. С. 99–109.